

CONCERTELE VIOLONISTULUI LUDOVIC WIEST ÎN TRANSILVANIA ȘI BANAT

ANDREI BENKÓ

Este cunoscut faptul că Ludovic Wiest a venit în Țara Românească în anul 1838, în urma recomandării Conservatorului din Viena. El a devenit concert-maestrul domnitorului, menținând acest post pînă în anul 1859. Ca violonist cu renume, el a dat concerte într-o serie de centre culturale ale Europei ca: Paris, Viena, Milano, Budapesta, Odessa și Constanti-nopole (1), precum și la București și Iași.

În cele ce urmează ne vom ocupa de turneele lui Wiest în Transilvania și Banat căci aceste turnee sunt încă necunoscute de muzicologia noastră. Vom urmări deci: *unde a concertat, ce a cîntat și ce răsunet au avut în presă turneele sale.*

* * *

Primul turneu al lui Wiest în Transilvania a avut loc în anul 1843. În ziua de 20 aprilie Wiest a dat un concert la Brașov, unde a cîntat un *Impromptu* compus de el însuși, o altă piesă de Artôt¹, pe motive de Bellini și *Carnaval la Venetia* de Heinrich Ernst.² Iată ce scrie între altele ziarul *Siebenbürgen Bote* în legătură cu acest concert:

„Pe cerul nostru a apărut iarăși un fenomen neobișnuit... un fenomen rareori întîlnit pe cerul nostru muzical... domnul Ludovic Wiest, capel-maestrul domnitorului din Țara Românească... de la primele sale sunete l-am recunoscut drept ceea ce într-adevăr este — un genial artist... pe care îl așteaptă încă un foarte frumos viitor. Domnul Wiest este un virtuos al viorii, pe care o stăpînește ca un vrăjitor... Focul, elanul cîntului său, fantezia sa cucerește cu putere irezistibilă pe ascultător. El

¹ Alexandre Joseph Montagny Artôt (1815—?), a fost elevul lui Rudolf și August Kreutzer. A concertat în Anglia, Belgia, Franța, Italia, Olanda, Rusia și America. A compus fantezii, variațiuni și studii. (v. Hermann Mendel: *Musikalischs Conversations-Lexikon*. Vol. I. Berlin, Ed. L. Heimann, 1870. p. 307—308).

² Heinrich Wilhelm Ernst (1814—1865). Violonist și compozitor morav care și-a făcut studiile la Viena. Între anii 1832 și 1855 a concertat la Paris, Londra, Stuttgart, Frankfurt, etc. (v. Grove's *Dictionary of Music and Musicians*, Vol. II. Londra, Ed 5-a, 1954, p. 906—907, precum și Bence Szabolcsi-Aladár Tóth: *Zenei lexikon* [Lexicon muzical], Vol. I. Budapesta, Ed. Muz. 1965, p. 578).

e poet și cîntăreț al instrumentului... Piesa proprie este inteligibilă, plină de spirit, melodioasă, deși abundă în greutăți care însă sănătatea potrivite pentru a demonstra stăpînirea acestui instrument... chiar la prima apariție în fața unui public străin! În piesa a doua a predominat pasiunea... cîntărețului italian... a treia piesă ne-a dovedit că domnul Wiest a înțeles pe deplin compoziția măreață a lui Ernst... fiindcă altfel n-ar fi fost posibilă o pătrundere în toate aceste sute de nuanțe, pe care să le execute atât de excelent, în spiritul marelui violonist-artist... Luni îl vom asculta încă într-un concert, pe care îl va da spre bucuria tuturor...“ (2).

Deci, după cum reiese din cronică entuziasmată de mai sus, Wiest a fost programat la Brașov cu un al doilea concert, despre care însă presa nu a consemnat nimic.

De la Brașov, Wiest a plecat la Sibiu unde, în ziua de 30 aprilie, a dat un concert cu programul pe care l-a prezentat la Brașov cu cîteva zile în urmă. Același ziare consemnează în legătură cu concertul lui Wiest:

„... Deci al treilea concert — și încă ce fel de concert! După Singer, Henry și Kohn³ încă un virtuos — și ce fel de virtuos!... Dl. Wiest a dat, în ziua de 30 a lunii trecute, aici un concert în folosul construirii spitalului. Prin acest concert Wiest și-a cîștigat în primul rînd merite prin gestul său filantropic față de Sibiu, iar în al doilea rînd, el ne-a oferit plăcerea de a gusta cîntul său, de a sesiza tehnica sa magistrală la vioară, ceea ce auditorii au primit cu entuziasm și bucurie.

În prima piesă, *Amintire*, scrisă de Artôt pe motive de Bellini, dl. Wiest ne-a surprins. În bucata a doua, o compozitie proprie, *Impromptu* pe motive din Belisar, ne-a entuziasmat, iar în piesa de încheiere, în *Carnaval la Veneția*, dl. Wiest ne-a cucerit încîntîndu-ne la nesfîrșit prin perfecțiunea artei sale. Interpretarea domnului Wiest la vioară nu este numai produsul unei tehnici superioare și desăvîrșite, animată numai de spiritul unei interpretări învățate. Dl. Wiest și-a supus necondiționat partea tehnică, dominînd-o cu o putere vrăjitoare și creatoare... El nu execută la instrumentul său numai melodii, duble și acorduri. Instrumentul său se contopește cu artistul care plînge, rîde, glumește, amenință, șoptește, cîntă ori vorbește cu ajutorul viorii. El este stăpînitorul sunetelor... Cîntarea lui este originală; ea are un caracter specific. Ea nu este o elegie, nu este cîntecul lebedei, ea este un cîntec eroic, un imn de triumf... Asociația muzicală a contribuit cu ce a avut mai bun, însă artistul, unicul, vrăjitorul a dominat concertul.

Și acum pentru D-voastră care n-ați fost prezenți la acest concert — ca mîngîiere — dl. Wiest va da în zilele următoare un al doilea concert (subliniera noastră, — A.B.)“ (3). În legătură cu concertul al doilea din păcate n-avem nici o știre.

³ Ödön Singer (1830—1912). Violonist născut în Ungaria, elevul lui Ridley-Kohne, apoi al lui Böhm, la Viena. De la vîrstă de 11 ani a concertat în Europa. În anul 1846 a devenit solistul teatrului din Budapesta, iar mai tîrziu a fost capelmaestru la Weimar și profesor la Conservatorul din Stuttgart. În legătură cu Henry n-am găsit nici o dată biografică. Kohn, alias David Ridley-Kohne (1812—1892), violonist născut în Ungaria. A compus fantezii, studii etc. L-a avut ca elev pe Lipot Auer. (v. Szabolcsi—Tóth: op. cit., vol. III, p. 222, 372).

Între cele două cronică despre concertele lui Wiest, a apărut o informare de cîteva rînduri, în care, probabil, unul dintre redactorii ziarului relatează — din auzite — că ar fi fost vorba ca excelentul violonist să ocupe un post în cadrul *Asociației Muzicale* din Sibiu. Acest fapt ar fi constituit desigur un cîștig neprețuit atât pentru publicul sibian, cât și pentru instituția respectivă. Cum alte surse nu semnalează această presupunere, credem că ea a fost mai mult o dorință a amatorilor de muzică din Sibiu, amatori care doreau să-l știe pe tînărul și talentatul violonist în orașul lor (4).

Cu acest concert, după cunoștințele noastre de azi, primul turneu al lui Wiest a luat sfîrșit.

* * *

După trei ani de zile, îl găsim pe Wiest din nou în Transilvania. El concertează la Brașov, la Sibiu, și de două ori la Cluj. Iată cum ziarul *Siebenbürgen Wochenblatt* din Brașov face cunoscut publicului sosirea lui Wiest:

„Tocmai acum am primit printr-o scrisoare vestea că excelentul violonist-virtuos, dl. Ludovic Wiest, capel-maestrul domnitorului din Țara Românească va sosi în săptămîna aceasta aici și va da un concert. Dl. Wiest a primit din Cluj invitația de a cînta acolo în timpul dietei. Este cunoscut cum acest eminent artist ridică vioara pentru a cînta și cum, dominind totul printr-un stil ales, scoate efecte de necrezut. De aceea ne grăbim să atragem atenția cititorilor noștri că îi așteaptă o seară plină de încîntări artistice“ (5).

Concertul a avut loc în ziua de 17 septembrie, cînd Wiest a repurtat un succes frumos. A doua zi a apărut următoarea cronică:

„Ieri am avut iarăși o rară placere muzicală. Domnul Wiest, capel-maestrul de curte și virtuos de cameră al principelui Țării Românești ne-a oferit bucuria unui concert în care ne-a adeverit din nou măestria lui violonistică... Numele d-lui Wiest și-a păstrat un bun răsunet, datotat concertelor pe care le-a dat aici și la Sibiu și de care ne aducem aminte cu placere...“

Dacă acum trei ani am fost încîntați de splendidele lui performanțe, de data aceasta s-a întîmplat același lucru, însă într-un mod și mai strălucit, deoarece de atunci artistul a făcut însemnate progrese.

Am ascultat în execuția lui *Concertul nr. 4 în re-minor*, de Bériot, o compoziție originală creată pe baza unei legături severe între melodie și armonie. Această lucrare reușește să pătrundă pînă în inima melomanului, oferind totodată interpretului posibilitatea de a scoate în evidență calitățile instrumentului său.

Am ascultat apoi *Souvenir*, pe motivele lui Bellini, de Artôt, piesă cu care am făcut cunoștință nu demult prin Griebel⁴, apoi o *Fantzie* pe un cîntec de Rossini, compoziție proprie a concertistului.

⁴ Ferdinand Griebel (1818—1847). Violonist german care a concertat în Anglia, Danemarca, Suedia și America. (v. Hermann Mendel: op. cit., vol. IV, p. 359).

Pe artist îl caracterizează un ton puternic, o minuire corectă a arcușului, dexteritatea demnă de admirat în învingerea dificultăților tehnice, siguranța cu care se mișcă mai ales în pozițiile mai înalte, apoi un flageolet deosebit de cristalin, execuția lui liniștită și curată... Fiecare punct al programului să-l Wiest a fost urmat de aplauze furtunoase și chemări la rampă. La sfîrșit, publicul (din păcate nu prea numeros) a cerut în unanimitate interpretarea *Carnavalului la Veneția*, rămas ca o amintire plăcută, din interpretarea sa anterioară de la Brașov. Artistul a satisfăcut cu placere această dorință și a interpretat compoziția, frapantă prin variațele ei nuanțări, cu un adevărat entuziasm și cu o adesea virtuozitate. Si această piesă a fost primită cu vîi aclamații.

D-l. Wiest ne-a părăsit astăzi pentru a concerta la Cluj, iar apoi la reîntoarcerea spre București, la Sibiu și din nou aici.

Așteptăm cu placere reapariția în curind a artistului stimat și dorim ca publicul să-i dovedească stima printr-o participare numeroasă.

Cele două uverturi, *Nunta lui Figaro* de Mozart și *Belisario* de Donizetti, cîntate la începutul și la mijlocul concertului au fost executate destul de bine de orchestra care și-a cîstigat merite deosebite prin precizia și finețea execuției, în acompanierea pieșelor de concert.

Două lieduri germane, interpretate de un talentat bariton al nostru, au fost de asemenea aplaudate“ (6).

De la Brașov, Wiest sosește la Cluj. Zoltán Ferenczi amintește numai de concertul său din 28 septembrie (7). Din alte izvoare însă știm că violonistul a cîntat pentru prima dată la Cluj în ziua de 26 septembrie; deci concertul amintit de Ferenczi a fost cel de al doilea concert al lui Wiest dat la Cluj, cu ocazia acestui turneu. Lajos Gyulai, amator pasionat de muzică, într-un timp elevul lui Czerny, și care a avut posibilitatea de a-i asculta între alții pe Paganini și pe Liszt, notează următoarele în ziua de 27 septembrie 1846 în jurnalul său: „Cîntăreață italiană Virginia Cook a dat ieri seară un al doilea concert. Ea este o cîntăreață mediocru, în schimb cu atit mai bun a fost violonistul Whist [sic!] care a cîntat tot ieri și *măine va da iarăși un concert* (sublinierea noastră, — A.B.) pentru beneficiul propriu“ (8). Gyulai în jurnalul său din 29 septembrie scrie următoarele despre concertul al doilea al lui Wiest: „În concertul de ieri, dat în teatru, Whist a cîntat foarte bine piesele românești... Whist cîntă excepțional...“ (9).

Ziarul *Kiskövet*, ca și celelalte ziaruri, apărute la Cluj, se ocupă de ambele concerte. Ziarul sus-amintit relatează că artiștii au fost aplaudați și chemați de multe ori la rampă, de către publicul bucuros de a-l fi putut asculta mai ales pe Wiest. Violonistul a dat câteva bisuri (10).

Ziarul *Erdélyi Hiradó* amintește de asemenea de concertul pe care Wiest l-a dat împreună cu Virginia Cook: „În zilele acestea ne-au vizitat orașul Virginia Cook și Ludovic Wiest... Concertele au avut loc la Teatrul Național, în fața unui public numeros... al doilea interpret, cu cîntul său artistic și surprinzător la vioară, ne-a făcut o placere deosebită. Aplauzele nu se mai sfîrșeau; artistul a fost chemat de multe ori în fața publicului... mulțumirea și satisfacția publicului le considerăm și noi ca fiind bine meritate“ (11).

Din cotidienele clujene, cel care se ocupă mai pe larg de acest eveniment muzical, este ziarul *Mult és Jelen*. Se poate presupune că articolul din acest ziar a fost scris de Sàmuel Brassai (1800—1897), om priceput în muzică, mai tîrziu chiar critic muzical. În timpul concertelor date de Wiest la Cluj, Brassai a colaborat la acest ziar în care scrie:

„Dar punctul de atracție al spectacolului din seara aceasta a fost capel-maestrul domnitorului Bibescu. Piesa — *Souvenir* de Bellini — scrisă pentru vioară chiar de interpret, a fost ascultată de întregul public cu mare entuziasm, artistul fiind chemat cu aplauze nesfîrșite și bisat. După părerea celor pricepuți, Clujul nu a avut încă ocazia de a asculta un artist, un violonist care să-și stăpînească în așa măsură instrumentul, care în cîntul său să rezolve problemele atât de ușor, atât de vertiginos și în același timp în imaginarea, în schițarea pasiunilor, a sentimentelor să fie atât de fidel, atât de real. După două zile, în ziua de 28, numitul artist a dat un concert la Teatrul Național, cu concursul Conservatorului, în programul căruia *Fantezia și variatiunile pe o temă maghiară...* a fost o piesă pe care publicul a aplaudat-o cu entuziasm, cerind bisarea ei. Nu de mai puțin succes s-a bucurat piesa intitulată *Carnaval la Veneția*, datorită exprimării sentimentelor în mod surprinzător de natural; artistul sugerînd sunetele plinsetului și ale bucuriei în fața auditorilor. Dar entuziasmul publicului... a ajuns la culme cînd, după ultima piesă, artistul chemat în fața publicului i-a făcut surpriza cu un dans național, în care a scos la iveală caracterul trist al cîntecului, fapt care a stîrnit în înțelesul deplin al cuvîntului aplauze frenetice. [Wiest] este într-adevăr un artist rar întîlnit care, plecind în ziua următoare din oraș, a lăsat o amintire plăcută și trainică“ (12).

Din cele relatate de ziarul *Mult és Jelen*, știm că piesele amintite ca fiind dansuri naționale au fost mai multe dansuri românești. Aceasta de altfel reiese și din programul cîntat la Sibiu, același cu cel cîntat la Cluj.

Din Cluj Wiest a plecat la Sibiu unde a concertat în ziua de 2 octombrie. Programul acestui concert îl cunoaștem din singurul afiș care s-a păstrat în legătură cu concertele sale date în Transilvania (13). Acest program a conținut pe lîngă piesa lui Ernst și *Concertul nr. 4* de Bériot, un *Potpuriu pe teme românești și o Fantezie pe o temă maghiară*.

În legătură cu acest concert, în ziarele din Sibiu nu găsim nici un anunț, nici o critică. Acest fapt ne dă dreptul să presupunem că concertele anunțate cu ocazia primului turneu, despre care alte știri în afară de anunțuri sau referiri premergătoare n-avem, ele totuși au avut loc.

* * *

Mai tîrziu, în anul 1853, după cum menționează István Lakatos și Gheorghe Merișescu (14) — fără specificarea locului, a datei sau a programului, — Wiest a concertat și la Timișoara. Dezső Braun, referindu-se la acest concert, amintește că, înainte de a concerta la Timișoara, Wiest a dat un concert la Viena, împreună cu Terezia Milanollo⁵ (15). La Timișoara

⁵ Terezia Milanollo (1827—1904). Cîntăreață italiană care pe timpuri concertase în lumea întreagă cu sora sa. Ele erau vestite mai ales în duete. (v. Szabolcsi — Tóth: op. cit., vol. II, p. 603).

șoara, Wiest a susținut în trei zile consecutive trei concerte, în care a avut succese frumoase, mai ales cu piesele românești. Mai bisate au fost *Variatiunile* scrise pe imnul lui Caudella.

Ca un moment interesant poate fi amintit faptul că înainte de a concerta la Timișoara, venind de la Viena, Wiest a trecut prin Budapesta unde a dat un concert în ziua de 13 iulie, cu orchestra dirijată de Ferenc Erkel, la care a cîntat trei compozitii proprii (16).

În anul 1860 Wiest concertează încă o dată la Timișoara, în sala mare a Asociației Muzicale. Programul concertului nu-l cunoaștem. Într-o altă seară, deci în concertul al doilea, Wiest a cîntat la piariști *Aria* de Bach (17).

* * *

Ce importanță au aceste concerte?

Ele se încadrează în procesul de formare a culturii muzicale autohtone, contribuind la cunoașterea unor piese din literatura violonistică, piese de o valoare relativ redusă, însă la modă în acele timpuri.

Cîteva din piesele cîntate de Wiest — cele bazate pe teme populare sau pe folclorul läutăresc, — aparținînd unor națiuni diferite, au servit la apropierea și cunoașterea reciprocă a culturii lor muzicale. Sub acest raport, presa contemporană consideră aceste concerte drept un rezultat demn de semnalat.

Pe de altă parte, cronicile care consemnează aceste concerte reprezintă o etapă de dezvoltare a criticii muzicale din orașele respective. Ele nu numai că înregistrează fenomenele muzicale, ci le și comentează, pe alocuri cu atribute înflăcărate, cîteodată cu un entuziasm romantic.

Pe lîngă concerte date în metropolele lumii muzicale, și menționate și pînă acum de istoria muzicii românești, relatările despre concertele mai sus arătate ne îmbogățesc cunoștințele asupra vieții și activității concertistice a lui Wiest, în orașele țării noastre.

Unele din cronicile apărute în presa contemporană aduc amănunte importante în legătură cu arta violonistică și interpretativă a artistului, aspecte ce sănătate cunoscute și apreciate de muzicologia burgeză.

În sfîrșit, prin concerte sale, prin efectul pe care l-a avut interpretarea și renumele său, Wiest — în etapa de formare a publicului — a contribuit la atragerea unui număr tot mai mare de amatori de muzică.

BIBLIOGRAFIE

1. Poslușnicu, Mihail Gr.: *Istoria muzicii la români*. București, Ed. Cartea Românească, [1928], p. 280—281.
2. Siebenbürgen Bote, Sibiu, 28 aprilie 1843.
3. Ibidem, 5 mai 1843.
4. Ibidem, 2 mai 1843.
5. Siebenbürgen Wochenblatt, Brașov, 10 septembrie 1846.
6. Ibidem, 21 septembrie 1846.
7. Ferenczi, Zoltán: *A kolozsvári színészeti és színház története* (Istoria artei dramaturgice și a teatrului din Cluj). Cluj, 1897, p. 369.

8. Lajos, Gyulai: *Naplói* (Jurnale). Manuscrite în Biblioteca Universității Babeș—Bolyai din Cluj. Nr. 1450, vol. 38, p. 148.
9. Lajos, Gyulai: op. cit., vol. 38, p. 151.
10. *Kiskövet* (Deputatul mic), Cluj, 4 octombrie 1846.
11. *Erdélyi Hiradó* (Curierul din Transilvania), Cluj, 1846, p. 624.
12. *Mult és Jelen* (Trecutul și prezentul), Cluj, 1 octombrie 1846.
13. Afisul concertului din 2 octombrie 1846. În prezent se află în Muzeul Bruckenthal din Sibiu. (Vezi anexa prezentei lucrări).
14. Lakatos, István—Merișescu, Gheorghe: *Legături muzicale româno-maghiare de-a lungul veacurilor*. Cluj, Ed. Filarmonica de Stat — Cluj, 1957. (Traducerea în limba maghiară, p. 49).
15. Braun, Dezső: *Bánsági rapszódia* (Rapsodie bănățeană). f.a.f.l., p. 57.
16. *Divatcsarnok* (Magazinul de modă), Budapest, 1853, p. 624—625.
17. Braun, Dezső: op. cit., p. 74.

ANEXĂ: Afişul concertului dat la Sibiu în 2 octombrie 1846

„Heute Freitag den 2. October 1846
 findet im hiesigen Theater
 zu Gunsten des Hermannstaedter Musikvereins unter gefaelliger
 Mitwirkung des Herrn

LUDVIG WHIEST

Kammervirtuosen bei Sr. Durchlaucht dem Fürsten der Walachei
 ein grosses

CONCERT

statt

PROGRAM

1. Ouverture zu <Johann und Finnland> von Hummel.
2. Viertes Violin-Concert von Beriot in D moll, vorgetragen von Herrn L. Whiest.
3. Jagtchor [!] von J. Haydn.
4. Fantasie über ein ungarisches Nationalthème, componirt und vorge- tragen von Herrn L. Whiest.
5. Arie für soprano aus Bianca et Fernando, von Bellini.
6. Auf allgemeines Verlangen: der Carneval von Venedig, vorgetragen von Herrn L. Whiest.
7. Potpourri von wallachischen Nationalthemen für grosse Orchester, ori- ginell der wallachischen nationallaudar — Musik abgenommen und für das Orchester instrumentirt von Herrn L. Whiest.

Preise der Plaetze.

Die im Abonnement Suspenu gewöhnlichen.

Anfang Abends 7 Uhr.“

Les concerts du violoniste Ludovic Wiest en Transylvanie et Banat.

Andrei Benkő

Résumé

L'auteur présente les concerts donnés par Ludovic Wiest à Brașov et Sibiu en 1843 — à Brașov, Cluj, Sibiu en 1846 et ceux de l'année 1853 et 1860 à Timișoara, présente le programme des concerts, poursuit l'écho dans la presse contemporaine et dans d'autres documents.

Концерты скрипача Людовика Вист в Трансильвании и Банате

Андрей Бенкё

Резюме

Автор знакомит с концертами Людовика Виста в городах Брашов и Сибиу в 1843 году; в Брашове, Клуже, Сибиу в 1846 году и с концертами в 1853 и 1860 гг. в Тимишоре
Знакомит с программой концертов, с отзываами в современной прессе и с другими документами

Die Konzerte des Violonisten Ludovic Wiest in Siebenbürgen und im Banat

Andrei Benkő

Zusammenfassung

Der Autor erörtert die von Ludovic Wiest gegebenen Konzerte, welche im Jahre 1843 in Brasov und Sibiu, im Jahre 1846 in Brasov, Cluj, Sibiu und im Jahre 1853 und 1860 in Timisoara stattfanden. Er erörtert die Konzertprogramme und verfolgt in der zeitgenössischen Presse und in anderen Dokumenten den Nachhall seiner künstlerischen Leistungen.